

Arviointikertomus 2024

Tarkastuslautakunta

29.4.2025

Kuva: Aki Karjalainen

Sisällysluettelo

1 Puheenjohtajan katsaus	3
2 Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely	4
3 Edellisen vuoden arviointikertomuksen johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi.....	5
4 Arvio asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta	6
4.1 Taloudellisten tavoitteiden saavuttaminen	6
4.2 Henkilöstö	7
4.3 Investointiosan toteutuminen	8
4.2 Muiden toimintakertomuksessa raportoitujen tavoitteiden toteutuminen	9
4.2.1 <i>Sivistyspalvelut</i>	9
4.2.2 <i>Kaupunkikehityspalvelut</i>	14
5 Kokonaistalouden arviointi	19
5.1 Veroprosentit Nokialla ja koko maassa.....	19
5.2 Tunnuslukuja.....	20
Lähteitä	23
Allekirjoitukset.....	24

1 Puheenjohtajan katsaus

Takana on taloudellisesti haastava vuosi, mutta nopean reagoinnin sekä säästö- ja sopeuttamistoimenpiteiden ansiosta tilinpäätös jäi juuri ja juuri positiiviseksi. Puskuria ei kuitenkaan juurikaan ole, joten tiukka taloudenpito jatkuu myös tulevinä vuosina.

Yhtenä sopeuttamistoimenpiteenä investointeja lykättiin, mikä tarkoittaa harmillisesti sitä, että uutta uimahallia aletaan rakentaa vasta syksyllä vuonna 2027. Tämä on tietoinen riski: kestääkö lähes 50-vuotias uimahalli siihen asti, että uusi valmistuu? Jos ei, mitä se merkitsee etenkin vanhemman väen liikuntamahdollisuuksille Nokialla? Vaikka emme enää suoraan maksa vanhustenhoivasta, ikäihmisten toimintakyvyn ylläpitäminen ja sen myötä pidempään itsenäisesti arjessa selviäminen on tärkeää. Strategiamme painopisteenäkin on ”liikkuva, hyvinvoiva nokialainen”. Toivottavasti uuden uimahallin pääsymaksuissa ei oteta mallia Lempäälästä; uimahallin pääsymaksujen tulee olla kohtuullisia, jotta meillä tavallisilla nokialaisilla on mahdollisuus käyttää sitä. Toivon, että vaikka talous on tiukilla, tuleva valtuusto tekee päätöksiä, jotka takaavat uimahallin olevan tarpeeksi iso kasvavan kaupungin kaikille käyttäjäryhmille ja tietysti täysin esteetön.

Olemme onnistuneet monessa asiassa ja olemme vetovoimainen kaupunki, koska asukasluvun kasvu jatkui jopa yli tavoitteen myös vuonna 2024. Suurin osa muutoksesta johtui kuntien välisestä muuttovoitosta. Väestönkasvun myötä myös palvelutarve kasvaa, ja olisikin syytä kiinnittää huomiota etenkin nuorisotyön ja kirjaston resursseihin, jotka laahaavat jäljessä. Työntekoa ei ole mahdollista tehostaa äärettömyyksiin: jossain kohtaa yksinkertaisesti tarvitaan lisää väkeä. Kirjastossa sekä asiakaskäynnit että aineistolainojen määrät ovat kasvaneet. Nokialla kirjastolla on pienemmät resurssit kuin Suomessa keskimäärin, ja tämä kostautuu esimerkiksi suppeina aukioloaikoina.

Vuonna 2024 valmistui useita merkittäviä investointeja, kuten palloiluhalli eli AGCO Power Arena ja Haukkalan päiväkotit, ja investoinnit jatkuvat tulevinakin vuosina; seuraavaksi rakennetaan uimahalli, matkakeskus ja Nokianvirran koulu.

Tietyt, kuten Pinsiöntien ja Souranderintien saneeraukset, aiheuttivat jälleen harmia kuntalaisille. Molemmat urakat kestivät ilmoitettua pidempään. Souranderintien urakka jouduttiin irtisanomaan töiden viivästyessä toivottoman paljon, mutta kuntalaiset tuskin miettivät, kenen vastuulla on, että tie on poikki tai kuin perunapeltö. Toivomme, että tulevat urakat saadaan valmiiksi aikataulussa ja teiden montut korjataan ripeästi.

Joukkoliikenteen käyttäjämäärät lisääntyivät edelleen vuoden 2024 aikana. Suositut lähijunavuorot jouduttiin harmillisesti kesän ajan korvaamaan bussivuoroilla Tammerkosken ratasiltojen remontin vuoksi. Syksyllä 2024 alkoi myös palveluliikennepilotti haja-asutusseudun ja keskustan välillä.

Työttömyys oli joulukuun lopussa 11,5 % ja nuorisotyöttömyys 19,38 %, mikä on Tampereen seudun toiseksi huonoin. Nuorisotyöttömyys ja syrjäytymisriskissä olevien 18-24-vuotiaiden nuorten määrä on kasvanut, mikä on erittäin huolestuttavaa. Vuonna 2024 valmisteltiin Ohjaamon aloittamista Nokialla, ja sen toiminta tukee nuorten hyvinvointia ja elämänhallintaa ja toivottavasti ennaltaehkäisee syrjäytymistä.

Nokialle tarvitaan lisää yrityksiä ja työpaikkoja. Kaupungin täytyy siis edelleen jatkaa yritystonttien hankkimista, ja etenkin suurista tonteista lienee kysyntää.

Nokian kaupungin työntekijöiden sairauspoissaolot laskivat jopa tavoitetta enemmän. Hyvä johtaminen on tutkimusten mukaan yksi tärkeä työhyvinvoinnin lähde. Toivottavasti nämä sairauspoissaolotilastot kertovat muun muassa siitä, että Nokialla käytöön otettu uusien esimiesten perehdyttämismalli ja johtamisen kehittäminen ovat tuottaneet tulosta ja meidän osaavalla, arvostetulla henkilökunnallamme on hyvä olla töissä Nokian kaupungilla. Haluan tässä kiittää kaupungin työntekijöitä: olette jaksaneet, vaikka talous on ollut tiukalla ja teiltä on odotettu paljon.

Haluan kiittää myös kaupunginvaltuutettuja kuluneesta valtuustokaudesta. Tarkastuslautakunnasta haluan sanoa, että jäsenet ovat olleet todella sitoutuneita ja ahkeria, ja meillä on ollut hyvä työilmapiiri. Kiitos teille päättyvästä kaudesta!

Hyvää kesää kaikille!

2 Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely

Nokian kaupungin tarkastuslautakunta on suorittanut sille lain ja valtuuston hyväksymän tarkastussäännön mukaan kuuluvat tehtävät ja esittää kuntalain 121 §:n tarkoittaman arviointikertomuksensa toimintavuodelta 2024. Nokian kaupungin kaupunginvaltuuston valitsi 16.8.2021 pitämässään kokouksessa tarkastuslautakunnan jäseniksi toimikaudeksi 1.8.2021–31.5.2025 seuraavat henkilöt:

- Teresa Kvick, puheenjohtaja (henkilökohtainen varajäsen Mira Aalto); Kvickin tilalle valittu valtuuston kokouksessa 11.9.2023 Anne Nyman
- Antti Tomminen, varapuheenjohtaja (Hanna Björkstедt); Tommisen tilalle valittu valtuuston kokouksessa 12.12.2022 Niina Melkko
- Juha-Pekka Mannila (Carita Kinnunen); Kinnusen tilalle valittu syksyllä 2022 Nelly Toivonen
- Sari Roivas (Jari Roslöf)
- Aki Karjalainen (Matti Salin)
- Marko Olander (Jukka Pasanen) ja
- Elina Kivimäki (Jani Lindroos)

Puheenjohtaja Anne Nyman on toiminut tarkastuslautakunnan esittelijänä tarkastuslautakunnan tekemän päätöksen (14.8.2017, § 7) mukaisesti. Minna Havia-Niemi ja Iida Holopainen BDO Audiator Oy:ltä ovat toimineet tarkastuslautakunnan sihteereinä.

Tarkastuslautakunta on toiminut hyväksymänsä työohjelman mukaisesti. Lautakunta piti vuoden 2024 aikana kaksitoista kokousta. Lisäksi tarkastuslautakunta piti vuoden 2025 alussa kuusi kokousta, jotka myös kohdistuivat tarkasteluvuoteen 2024.

Kaupunginvaltuusto valitsi kokouksessaan 6.6.2022 vuosille 2022-2025 tilintarkastajaksi tilintarkastusyhteisö BDO Audiator Oy:n. Vastuunalaisena tilintarkastajana on toiminut KHT, JHT Minna Havia-Niemi.

Tarkastuslautakunnan kokouksissa on kuultu eri palveluyksiköiden viranhaltijoita toiminnan organisoinnista, tavoitteiden asettelusta ja niiden toteutumisesta sekä sisäisen valvonnan järjestelyistä. Vuoden 2024 ja alkuvuoden 2025 kokouksissa on ollut kuultavina seuraavien palvelualueiden edustajia:

- konsernipalvelut ja demokratia (kaupunginjohtaja, henkilöstöjohtaja, erityisasiantuntija, tilapalvelujohtaja hallintojohtaja sekä *laskentapäällikkö, va. talousjohtaja*)
- sivistyspalvelut (sivistysjohtaja, hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja, hyvinvointikoordinaattori, kirjasto- ja kulttuuripalvelupäällikkö, liikuntapalvelupäällikkö, nuorisopalvelupäällikkö, Pirkan opiston rehtori)
- kaupunkikehityspalvelut (kaupunkikehitysjohdaja, elinkeinojohtaja, työllisyyspalveluiden päällikkö, ympäristönsuojelupäällikkö)

Tilintarkastajat ovat antaneet lautakunnalle kokouksissa suullisia ja kirjallisia raportteja. Lautakunnan jäsenet ovat seuranneet työnjakonsa mukaisesti lautakuntien toimintaa lukemalla järjestelmällisesti niiden pöytäkirjat.

Kaupunginhallitus on antanut valtuustolle tiedoksi tarkasteluvuotta 2024 koskien neljä osavuosikatsausta, jotka ovat sisältäneet raportit kaupungin taloudesta ja toiminnasta, kaupunkistrategian toteutumisesta, tavoitteista ja toteutumista palvelu- ja vastuualueittain sekä

tytärtyhtiöiden toiminnasta. Kaupunginhallitus on osavuositarkastusten käsittelyn yhteydessä muun muassa päättänyt, että se esittää osavuositarkastuksen edelleen tiedoksi tarkastuslautakunnalle ja kaupunginvaltuustolle.

Hallintosäännön mukaan tarkastuslautakunnan tehtäviin kuuluu valvoa kuntalain 84 §:ssä tarkoitetun sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuksien noudattamista ja huolehtia sidonnaisuusrekisterin julkisten tietojen julkaisemisesta kaupungin verkkosivuilla. Sidonnaisuusrekisterin tavoitteena on edistää päätöksenteon avoimuutta ja läpinäkyvyyttä sekä korruption torjuntaa.

Tarkastuslautakunta voi tarvittaessa kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uuden ilmoituksen tai täydentämään jo tehtyä ilmoitusta. Tarkastuslautakunnan on saatettava sidonnaisuusilmoitukset valtuustolle tiedoksi kerran vuodessa. Nokialla on vuosittain syyskaudella pyydetty ilmoitusvelvollisia tarkistamaan ilmoituksensa ajantasaisuuden ja tekemään tarvittavat korjaukset sidonnaisuusrekisteriin.

Sidonnaisuusilmoitusten valvontatehtävä on ongelmallinen toteuttaa, koska tarkastuslautakunnan mahdollisuudet varmistua ilmoitusten oikeellisuudesta ovat heikot. Lautakunta päätti tarkasteluvuotena pyytää tilintarkastajalta sidonnaisuusilmoitusten ristiintarkastuksen kaupparekisterin tietojen kanssa. Kaupparekisterin sidonnaisuuksia tarkistettiin kaupunginjohtajan, kaupunginhallituksen jäsenten sekä lautakuntien esittelijöiden osalta. Tämän selvityksen pohjalta lautakunta pyysi neljää ilmoitusvelvollista täydentämään sidonnaisuusilmoitustaan. Lisäksi osana jatkuvaa tilintarkastusta tuli esiin yksi puutteellinen sidonnaisuusilmoitus.

Olisiko kaupungin syytä muodostaa vakiintunut käytäntö, että vastaavan kaltainen lisäselvitys toteutettaisiin vuosittain?

Lisäksi lautakunta suosittelee, että sidonnaisuusilmoitusvelvollisuus käsitellään esimerkiksi valtuustoryhmissä uuden valtuustokauden vaihtuessa.

3 Edellisen vuoden arviointikertomuksen johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 28.10.2024 § 293 antaa lausunnon vuoden 2023 arviointikertomuksesta aiheuttavista toimenpiteistä. Konsernipalvelut koosti eri palvelualueilta saaduista selvityksistä koko kaupunkia koskevan lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antoi aihetta. Valtuusto käsitteli tämän lausunnon kokouksessaan 11.11.2024.

Lautakunta kiittää palvelualueilta saamistaan vastauksista ja kommenteista vuoden 2023 arviointikertomukseen. Aiempien vuosien tapaan lautakunta arvostaa vastauksista välittyvää itsekriittisyyttä. Onnistumisten ja epäonnistumisten sekä heikkouksien ja vahvuuksien jäsentäminen on perusedellytys organisaation kehittymiselle ja elinvoimaisuudelle. Monissakin vastauksissa on kyetty konkretisoimaan jatkotoimenpiteitä tai toimintaehdotuksia, mikä on arvokasta niin viestinnällisesti kuin kuntalaistenkin suuntaan. Edellisessä arviointikertomuksessa kritiikki kohdistui tämän osalta erityisesti infran tulosalueeseen, mutta tulosalueelle ei esitetty vuonna 2024 tarkentavia kysymyksiä, joten tämän näkökulman huomioimista on nyt vaikea arvioida.

Tarkastuslautakunta pyysi arviointikertomuksessa kriittistä palautetta myös oman työskentelynsä ja arviointikertomuskäytänteiden kehittämiseksi. Kaupunginhallituksen hyväksymiin vastauksiin arvioita ei ole kirjattu. Palautetta saatiin kuitenkin monipuolisesti vuoden 2023 arviointikertomuksen valtuustokäsittelyssä ryhmäpuheenvuorojen myötä käydyssä keskustelussa. Tarkastuslautakunta näkee tämänkaltaisen vuoropuhelun tarkoituksenmukaiseksi, jotta tarkastuslautakunnan rooli päätöksenteossa saadaan tehokkaammin käyttöön.

Viime vuoden tapaan käsillä olevaan arviointikertomukseen on eritelty kysymykset, joihin toivotaan vastauksia. Lautakunta korostaa, että myös muiden arviointikertomuksessa esiin nostettujen, etenkin kriittisten huomioiden kommentointi on edelleen tärkeää.

4 Arvio asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

Tarkasteluvuonna tarkastuslautakunnan painopistealueita olivat muun muassa: strategian toteutuminen koko kuntakonsernissa, investoinnit ja kilpailutukset sekä niiden hallinnointi, opetuspalvelut, hyvinvointi- ja vapaa-aikapalvelut, ympäristötyö sekä luonto- ja virkistys osana kaavoitusta. Kokonaisuutena valtuustokaudelle eri vuosien painopistealueet hahmoteltiin jo kauden alussa.

4.1 Taloudellisten tavoitteiden saavuttaminen

Kaupunginvaltuuston asettamia talouden kokonaistavoitteita saavutettiin melko hyvin tilivuoden aikana. Tämä selviää seuraavasta taulukosta, jonka tiedot perustuvat ”Tilinpäätös 2024”-asiakirjan talousarvion tuloslaskelman toteutumisvertailuun.

TILINPÄÄTÖS 2024	TA 2024	TA-muutokset	TA muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatuotot	23 795 435	-1 245 308	22 550 127	24 291 548	1 741 421
Valmistus omaan käyttöön	1 788 150	500 000	2 288 150	2 159 754	-128 396
Toimintakulut	-116 066 321	-2 760 363	-118 826 684	-117 184 251	1 642 433
Toimintakate	-90 482 736	-3 505 671	-93 988 407	-90 732 94	3 255 458
Verotulot	87 152 000	-767 000	86 385 000	87 934 125	1 549 125
Valtionosuudet	18 798 447	30 047	18 828 494	19 016 425	187 931
Vuosikate	15 789 207	-4 382 624	11 406 583	16 347 261	4 940 678
Poistot ja arvonalentumiset	-15 282 522	0	-15 282 522	-16 111 558	-829 036
Tilikauden tulos	506 685	-4 382 624	-3 875 939	235 702	4 111 641
Poistoeron muutos	67 208	0	67 208	67 208	0
Tilikauden ali- /ylijäämä	573 893	-4 382 624	-3 808 731	302 910	4 111 641

Taulukko 1. Tietoja talousarvion tuloslaskelman toteutumisvertailusta (Nokian kaupungin tilinpäätös 2024)

Toimintatuottojen osalta suurin muutos talousarvioon tehtiin muihin toimintatuottoihin, joiden arviota laskettiin 2,6 M€:lla 12,8 M€:sta 10,2 M€:on. Muut toimintatuotot toteutuivat lopulta 0,5 M€ parempana kuin muutettu talousarvio.

Toimintakuluissa suurin muutos alkuperäiseen talousarvioon tehtiin palvelujen ostoihin, joiden arviota nostettiin 23,2 M€:sta 25,6 M€:on. Palveluiden ostot toteutuivat 24,8 M€:n suuruisina.

Toimintakate oli lähes 3,3 M€ muutostalousarviota parempi. Toimintaa kehitettiin vuonna 2023 toteutetun vaihtoehtoisten tuotantotapojen selvityksessä esille nousseiden toimenpiteiden kautta jokaisella tulosalueella, mikä paransi toimintakatetta.

Verotuloja kertyi 87,9 M€, mikä ylitti muutostalousarvion 1,5 M€:lla. Suurin osa ylityksestä tuli kunnan tuloveroista. Valtionosuudet toteutuivat lähes talousarvion mukaisina.

Vuosikatteelle oli alkuperäisessä talousarviossa asetettu tavoitteeksi 15,8 M€, jota laskettiin -4,4 M€:lla 11,4 M€:on. Vuosikate toteutui 16,3 M€:n suuruisena eli huomattavasti ennakoitua parempana.

Tilikauden tulokseksi muodostui 0,2 M€, mikä oli 4,1 M€ muutettua talousarviota parempi. Tuloksenkäsittelyerien jälkeen tilikauden ylijäämäksi muodostui 0,3 M€.

Suurimmat muutokset alkuperäiseen talousarvioon tehtiin toimintatuottoihin ja toimintakuluihin. Toimintatuottojen arviota laskettiin 23,8 M€:sta 22,6 M€:on ja toimintakulujen arviota nostettiin 116,1 M€:sta 118,8 M€:on. Toimintatuottojen toteuma oli 1,7 M€ parempi kuin muutetussa talousarviossa. Myös toimintakulujen osalta toteuma toteutui 1,6 M€ parempana kuin muutetussa talousarviossa.

Tampereen seudun työllisyysalueen valmistelua tehtiin vuoden 2024 aikana yhteistyössä sopijakuntien kanssa. Uudistuksen myötä työllisyysalueelle siirtyi Nokian työllisyyspalveluista vuoden 2025 alussa 10 henkilöä. Siirtyneiden henkilöiden tiedot eivät näy näin ollen vuoden 2024 tilastoissa vähennyksenä. Siirrot toteutettiin liikkeenluovutuksen periaattein. Käynnistynyt työllisyysalue muodostaa nyt uudenlaisen rajapinnan kaupungin henkilöstön yhteistyölle hyvinvointialueen rinnalle ja alkuvuodesta onkin nähty tyypillisiä muutoksen alkuvaiheen haasteita. Heikko taloussuhdanne ja heikentynyt työmarkkinatilanne näkyy valitettavasti Nokiallakin työttömyysasteen huononemisena, mikä on omiaan tuomaan merkittäviä lisäkustannuksia. Vaikka työllisyyspalvelut tuotetaan laajemmalle alueelle kuntayhteistyönä, nykytilanne haastaa edelleen Nokiaa ja sen henkilöstöä. Nokian talouskehityksen ja työllisyyden haasteisiin vastaaminen paikallisesti on edelleen tärkeää, sillä työ tuo elinvoimaa ja hyvinvointia.

Kokonaisuutena tarkastuslautakunta näkee tärkeäksi, että Nokia on onnistunut saavuttamaan ylijäämäisen tuloksen vaikeassa taloustilanteessa. Nykyisessä maailman- ja taloustilanteessa sekä toimintaympäristön muutoksissa ennakointi on huomattavan haasteellista ja investointipaineen myötä kaupungin taloudellinen puskuri on kaikkiaan niukka. Talousarvion laadinnassa on varovaisuus, huolellinen ennakkoarvioitusten arviointi sekä riskeihin varautuminen jatkossakin tärkeää.

4.2 Henkilöstö

Henkilöstöraportti vuodelta 2024 oli tarkastuslautakunnan käytettävissä arviointikertomuksen laatimishetkellä.

Henkilöstöraportin mukaan henkilöstön kokonaismäärä väheni edelliseen vuoteen verrattuna ollen vuoden 2024 lopussa 1592 henkilöä (2023: 1600 henkilöä). Vakinaisten määrä kasvoi edellisestä vuodesta ollen vuoden 2024 lopussa 1172 henkilöä (2023: 1132). Määräaikaisten määrä puolestaan väheni ollen vuoden 2024 lopussa 408 henkilöä (2023: 460). Vuodesta 2023 vuoteen 2024 henkilöstön kokonaismäärän kasvua selittää uudet perustetut vakanssit kasvavan palvelutarpeen ja toiminnan tehostamisen turvaamiseksi. Sivistyspalveluissa uusien vakanssien perustamisen lisäksi määräaikaisia vakansseja on vakinaistettu ja myös nimikkeitä on muutettu vastaamaan paremmin palvelutarvetta.

On myönteistä, että terveysprosentti on noussut vuoden 2023 lukemista (henkilöstöraportin 2024 mukaan: vuonna 2023: 39,5 % ja 2024: 48,2 %) vuodelle 2024 asetetun tavoitteen mukaisesti. Tarkastuslautakunta on tyytyväinen edellisessä arviointikertomuksessa esittämiinsä työhyvinvointia koskeviin kysymyksiin annettuihin vastauksiin. Työhyvinvointia käsittelevät mittarit on valittu tarkoituksenmukaisesti.

Myönteinen suunta on myös henkilöstön sairauspoissaolopäivissä henkilötyövuotta kohden, jotka laskivat edellisestä vuodesta ollen 18,97 päivää (2023: 20,49 ja 2022: 20,21). Sairauspoissaolojen diagnoosiryhmissä on tärkeä nähdä, että mielenterveysperusteiset sairauspoissaolot vähenivät eniten.

Henkilöstöraportista on tulosalueittain todennettavissa sairauspoissaolopäivien kehitys henkilötyövuotta kohden. Lukumäärän mukaan eniten sairauspoissaolopäiviä henkilötyövuotta kohden on ollut vuonna 2024 tilapalveluissa (2024: 33,8 pv) ja ateria- ja siivouspalveluissa (2024: 32,6 pv). Eniten nousua sairauspoissaolopäivissä on tapahtunut ateria- ja siivouspalveluissa (2024: 32,6 pv ja 2023: 23,3 pv) sekä Kospa hallinnossa (2024: 9,4 pv ja 2023: 0,9 pv). Sairauspoissaolopäivät henkilötyövuotta kohden vähenivät puolestaan eniten vapaa-ajalla (2024: 13,7 pv ja 2023: 14,7 pv) ja sivistyspalveluiden hallinnossa (2024: 1,4 pv ja 2023: 4,1 pv). Myös diagnoosijakaumissa ja työn kuormitustekijöissä on alueittain selkeitä eroja, joten työkyvyn tukemista täytyy tarkastella työyhteisötasolla ja kehittää ennakoivan työkykyjohtamisen käytäntöjä.

Henkilöstöraportin tietojen mukaan henkilöstön kouluttamiseen käytetyt määrärahat kasvoivat hieman edelliseen vuoteen verrattuna. Vuonna 2024 koulutukseen käytettiin määrärahaa 0,20 M€, kun vuonna 2023 vastaava määräraha oli 0,19 M€ ja vuonna 2022 0,35 M€. Eläköitymisennusteen mukaan vuonna 2030 vanhuuseläkkeelle jäävien määrä on korkeimmillaan, minkä jälkeen se hieman laskee.

Koko kaupungin henkilöstölle asetettuihin tavoitteisiin on viime vuonna päästy hyvin. Erityisesti vakinaisen henkilöstön osuuden lisääminen, määräaikaistuuksien vähentäminen, sairauspoissaolojen väheneminen, työterveysneuvotteluiden ja rätälöidyn työn määrän lisääntyminen sekä vahvistunut panos osaamisen kehittämiseen viittaavat onnistuneeseen henkilöstöpolitiikkaan muutoshasteiden keskellä. Tunnuslukujen kehittymistä on tärkeä kuitenkin tarkastella pidemmällä aikavälillä.

4.3 Investointiosan toteutuminen

Investointien osalta tarkastuslautakunta ei ole havainnut suurta huomautettavaa. Käsillä on kuitenkin kaksi merkittävää kouluinvestointia sekä alkava uimahallin investointi, jota on lykätty lautakunnan mielestä nyt riskirajoille. Investointikokonaisuudet ovat laajoja ja vertailu vaikkapa muiden kuntien vastaavan kokosiin investointeihin on päätöksenteossa haasteellista. Investointien luvut vaihtelevat vuosittain eivätkä kaikki luvut ole vertailukelpoisia edelliseen vuoteen. Investoinneissa voi olla merkittäviäkin kertaeriä.

Investointien määrä on tarkasteluvuonna ollut suuri. Vuoden 2024 nettoinvestoinnit ovat yhteensä noin 31 milj. euroa, mikä alittaa talousarvion noin kolmella miljoonalla eurolla. Tilinpäätöksen mukaan investointien osalta hankeryhmien nettomenot alittuivat Infrassa 2,6 milj. euroa, Maa- ja vesialueet -hankeryhmässä 0,7 milj. euroa sekä ylittyi Tilatekniikassa 0,4 miljoonaa. Muiden hankeryhmien nettomenot toteutuivat yhteensä 0,1 miljoonaa euroa talousarviossa ennakoitua pienempinä.

Tilatekniikan vuoden 2024 alkuperäisessä talousarviossa suurimmat investointikohteet olivat Uusi Palloiluhalli (7,1 M€), Siuro-Linnavuoren alueen päiväkotit (3,4 M€), Uuden palloiluhallin AV-järjestelmä (0,9 M€), Uimahallin uudisrakennus (0,5 M€) sekä Kankaantaan kouluhanke (0,5 M€).

Infrapalveluiden investointibudjetti oli muutetun talousarvion jälkeen n. 16,1 milj. euroa ja toteuma oli noin 13,5 milj. €. Investointibudjetin alitukseen vaikuttivat hankkeiden siirto tai siirtyminen sekä niiden toteutuminen suunniteltua hitaammin. Infrassa vuoden 2024 suurin investointikohde oli kaupungin ja Väyläviraston kanssa toteutettava asema- ja matkakeskusalueen toteutus. Hanke on alkanut vuonna 2022 ja valmistuu vuoden 2025 loppuun mennessä. Vuoden 2024 budjetoitu määräraha ylittyi 1,4 milj. euroa, mikä johtui suunniteltua nopeammasta toteutuksesta. Isona investointihankkeena Rounionkadun-Öljytien liittymäjärjestelyjen hanke siirrettiin vuoden 2025 investointiohjelmaan, koska hanketta ei olisi ehditty tekemään suunnitellussa aikataulussa vuonna 2024. Souranderintien katusaneeraus siirtyi myös vuodelle 2025 toteutettavaksi, koska kaupunki irtisanoi urakkasopimuksen valitun urakoitsijan kanssa. Tämän myötä myös maisemavalaistuksen toteutus peruuntui vuodelta 2024, koska se oli suunniteltu

Souranderintien hankkeen yhteydessä toteutettavaksi. Katujen saneerauksen ja päällystämisen sekä katuvalojen ja kevyenliikenteen kunnostamisen investoinnit saatiin pääosin toteutettua, osa toteutuksista sekä investointiohjelman erillishankkeista jouduttiin kuitenkin siirtämään vuoden 2025 toteutukseksi resurssivajeen takia.

Maa- ja vesialueet -hankeryhmän muutetun talousarvion investointimääräraha on 2,8 milj. euroa. Maa- ja vesialueiden vuoden 2024 toteutuneet investointimenot alittivat 0,5 miljoonalla eurolla muutetun talousarvion. Investointituloiksi on kirjattu vuoden 2024 aikana myytyjen maa-alueiden tasearvona 351 tuhatta euroa, joka ylitti talousarviossa ennakoidun 100 tuhannen euron tason.

Investointitahti on kovaa myös seuraavina vuosina, mikä tarkoittanee sitä, että kaupunki velkaantuu ja poistotaso pysyy korkeana. Tämä aiheuttaa painetta kaupungin taloudelle ja investointipäätöksiä onkin jatkossa tärkeä pohtia huolella. Esimerkiksi uimahalli-investoinnin siirtämiseen muutamalla vuodella on ollut myös perusteita.

Kaupunki hallinnoi myös suurta määrää irtainta käyttöomaisuutta. Siksi on tärkeää, että sitä myös inventoidaan säännöllisesti, jotta vältytään päällekkäisiltä hankinnoilta ja vuokrauksilta, ja että mahdolliset epäkurantit nimikkeet huomataan.

Tarkastuslautakunta pitääkin tärkeänä ja ehdottaa, että käyttöomaisuuden inventointiin ja epäkurantin käyttöomaisuuden poistamiseen laadittaisiin selkeä ohjeistus.

Talousarvion 2024 ja käyttösuunnitelmien osalta havaittiin, että sivistyslautakunta ja kaupunkikehityslautakunta eivät olleet käsitelleet talousarvion käyttösuunnitelman yhteydessä osaltaan talousarvion investointiosaa. Lisäksi havaittiin, että talousarvion investointiosassa ei ollut esitetty hankeryhmien osalta kokonaiskustannuksia, eikä jo toteutuneita kustannuksia.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että lautakunnat käsittelevät käyttösuunnitelmien käsittelyn yhteydessä osaltaan myös talousarvion investointiosan. Tarkastuslautakunta suosittelee myös, että talousarvion valmistelussa noudatettaisiin investointiosan osalta Kuntaliiton ylläpitämää Kuntien ja kuntayhtymien talousarvio ja -suunnitelma suositusta ja esittämään investointiosassa myös hankkeiden kokonaiskustannukset ja jo toteutuneet kustannukset.

Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen palvelualueittain esitetään yksityiskohtaisesti tilinpäätösasiakirjassa. Palvelualuekohtaisten tavoitteiden toteutumista arvioidaan myöhemmin kappaleessa 4.2.

4.2 Muiden toimintakertomuksessa raportoitujen tavoitteiden toteutuminen

4.2.1 Sivistyspalvelut

Sivistyslautakunnan toimialana on perusopetusta, varhaiskasvatusta, toisen asteen koulutusta sekä vapaa-ajan palveluita (kirjasto, kulttuuri, liikunta ja nuorisotyö) säätelevän lainsäädännön kunnalle osoittamat tehtävät. Sivistyspalveluiden tehtävänä on tuottaa monipuolisia sivistyspalveluita kaikenikäisille kuntalaisille. Sivistyspalveluiden tulosalueiden henkilöstö on hyvinvointialuesiirtymän jälkeen selkeästi suurin kaupungin palvelualueista. Noin kolme neljäsosaa kaupungin henkilöstöstä työskentelee sivistyspalveluissa. Arviointityö kohdennettiin seuraaviin tulosalueisiin.

Pirkan opisto

Pirkan opisto on Nokian, Pirkkalan, Lempäälän ja Vesilahden muodostama kansalaisopisto, joka on yksi Suomen suurimpia ja jossa Nokia toimii vastuukuntana. Sen valtionavustuksiin kohdentui huomattava 13 %:n leikkaus, mikä vastaa 6,5 % opiston tulorahoituksesta. Tämä on edellyttänyt merkittäviä sopeutustoimia vuodelle 2024. Kuntien tuntitilausta leikattiin ja kurssimaksuja korotettiin 10 % (aikuiset) tai 5 % (lapset, nuoret ja heikommassa asemassa olevat). Merkittävin pudotus oli vapaan sivistystyön määrässä. Musiikin taiteen perusopetus pysyi ennallaan ja muun taiteen perusopetuksen tuntimäärät kasvoivat. Opiskelijamäärä kuitenkin kasvoi lähes 200 opiskelijalla ollen 21 705, mutta opetuksen kokonaistuntimäärä väheni edelliseen vuoteen 1702 tunnin verran (kokonaismäärä 44.821 opetustuntia). Pandemiaa edeltävästä tasosta ollaan jäljessä vielä noin 3 000 opiskelijan ja 1 000 opetustunnin verran.

Pirkan opisto seuraa toimintansa tuloksellisuutta ja laadukkuutta erilaisilla mittareilla. Tärkeä onnistuminen vuonna 2024 oli kurssilaisten tyytyväisyys, joka on pysynyt erittäin hyvällä tasolla (4,4 asteikolla 1-5). Myös kurssien vetovoimaisuus on parantunut ja kurssien toteutumistaso 93,5 on valtakunnallisestikin kilpailukykyinen, joskin tätä selittää osin taiteen perusopetuksen (43 %) osuus toiminnasta.

Strategisena tavoitteena tilikaudelle Pirkan Opistossa oli laatia suunnitelma heikommassa asemassa olevien tavoittamiseksi kurssitarjonnan piiriin ja lisätä tälle kohderyhmälle osaamisperusteisia opintoja. Suunnitelma on vielä keskeneräinen. Sen sijaan osaamisperusteisia opintoja on lisätty tavoitteen suuntaisesti, kun osaamisperusteisuus on laajennettu taiteen perusopetukseen ja opintokokonaisuudet on pisteytetty. Tämän tavoitteen suuntainen on myös syyskuussa 2024 Nokialla käyttöönotettu uusi toimintamuoto Kaiku-kortti, joka mahdollistaa osallistumisen kahdelle maksuttomalle vapaan sivistystyön kurssille lukuvuodessa.

Millaisella aikataululla suunnitelma heikommassa asemassa olevien tavoittamiseksi kurssitarjonnan piiriin etenee?

Kohdistuuko osaamisperusteisuuden laajeneminen nyt heikommassa asemassa oleviin tavoitteen mukaisesti? Voisiko osaamisperusteisten opintojen määrän lisääntymistä ja niiden osuutta seurata lukumäärällisesti? Onko mielekästä asettaa jokin tavoitetaso?

Palveluiden vaikuttavuudesta kuntatasolla tai sosiaalisen tuottavuuden laskelmia on haastava tehdä, mutta tutkimusten valossa on ilmeistä, että kansalaisopistotoiminta tuottaa merkittäviä myönteisiä taloudellisiakin vaikutuksia niin yksilö- kuin yhteiskuntatasolla.

Pirkan opiston opiskelijatilastoissa miehet, vähemmän koulutetut sekä alle 29-vuotiaat ovat olleet jo vuosia selkeästi aliedustettuna. Onko tehty suunnitelmaa, miten näitä ryhmiä onnistuttaisiin tavoittamaan nykyistä paremmin?

Liikunta- ja nuorisopalvelut

Vuonna 2024 Nokian kaupungissa liikunta- ja nuorisopalveluiden toiminta on ollut aktiivista ja kehityssuuntaista. Nokia haki ja valittiin mukaan Liikkuva kunta -toimintaan vuodeksi 2024, mikä mahdollisti liikkumisen edistämistä erityisesti peruskoululaisten keskuudessa. Esimerkiksi koulujen liikunta- ja hyvinvointivalmentajien määrää lisättiin ja jokaiselle koululle nimettiin vastuuhenkilö Liikkuva koulu -toimintaan. Tämä auttoi oppilaita löytämään liikuntaneuvontaa ja kannusti aktiiviseen koulumatkaliikkumiseen. Jo vuoden 2023 puolella aloitettiin kilpailutus ohjauspalveluiden hankinnasta, jossa oli huomioitu erityisryhmät.

Lisäksi Nokialla kehitettiin oma Move! -polku, joka toteutettiin yhteistyössä terveydenhuollon kanssa. Tämä paransi yhteistyötä Pirkanmaan hyvinvointialueen kanssa ja integroi Move! -mittausten tulokset osaksi terveystarkastuksia. Kaupungin päivitetty opetuksen kehittämissuunnitelma korosti oppilaiden liikkumisen lisäämistä ja hyvinvointitaitojen opetusta. Nuorisopalveluiden osalta kaupunki palkitsi aktiivisia toimijoita ja yhteisöjä, jotka ovat edistäneet nuorten hyvinvointia ja osallistumista. Tämä osoittaa kaupungin sitoutumista nuorten tukemiseen ja heidän osallistamisensa kehittämiseen.

Vuonna 2024 kaupunki investoi nuorten hyvinvointiin ja osallistamiseen. Talousarviossa ja -suunnitelmassa korostettiin nuorisopalveluiden merkitystä osana kaupungin strategisia tavoitteita. Liikuntainfrastruktuuriin investoitiin, kuten uusien tilojen ja kenttien rakentamiseen. Merkittävä investointi oli AGCO Power Arena, joka avattiin syksyllä 2024.

Liikuntapalveluissa toimintatuotot ylittivät odotukset ja toimintamenot pysyivät maltillisina, mikä auttoi tasapainottamaan taloutta.

Liikuntapaikkayksikössä on ylläpidetty ulkoliikuntapaikkoja ja rakennettu uusia kohteita. Uusina kohteina toteutettiin muun muassa Pumptrack ja skatepark -rata Penttilän puistoon sekä tehtiin täysimittainen 18 väyläinen frisbeegolfrata Siuro-Linnavuoreen.

Erityisenä tavoitteena vuonna 2024 oli poikkihallinnollisen liikunnan olosuhdetyön, liikkumisen ja liikunnallisen elämäntavan edistämisen suunta-asiakirjatyön käynnistäminen. Tavoitetta ei ollut kuitenkaan mahdollista toteuttaa resurssien puitteissa ja tavoite siirtyi vuodelle 2025.

Nuorisotyön kehittämisohjelman tarpeellisuuden selvitysaloite eteni valtuustoon. Nokialla nuorisotyön palveluita tuotetaan suhteessa pienemmällä henkilöstöresurssilla kuin monissa muissa seutukaupungeissa. Vuonna 2023 Nokian nuorisopalveluiden henkilöstömäärä oli 13 henkilötyövuotta (htv), joista 2 oli hanketyöntekijöitä. Vuonna 2024 Nokian nuorisopalveluiden henkilöstöresurssi on 11 htv. Ylöjärvellä tilanne vuonna 2023 oli 19,9 htv, eikä tähän lukuun sisälly hanketyöntekijöitä. (Ylöjärven osalta vertailutietona käytetään vuoden 2023 tilastoja, sillä vuoden 2024 tilastoja ei ole vielä saatavilla.)

Työntekijöiden vaihtuminen on iso riski palvelun tuottamiselle. Nokian nuoristyyllä on ominaista, että samat työntekijät tekevät koulutyötä ja vapaa-ajan työtä. Tämä luo jatkumoa nuorille, mutta haastaa työvuorosuunnittelua ja työntekijöiden jaksamista. Edelleen digitaalisten toimintaympäristöjen hyödyntäminen työvälineinä sekä monikulttuurisuuden huomiointi ovat omiaan pirstaloittamaan työnkuva.

Tarkastuslautakunta kysyy, pitäisikö työntekijöiden pitovoimaa kehittää palkitsemismallilla, joka motivoisi jäämään Nokian kaupungin palvelukseen.

Hyvinvointialuesiirtymä on vaikuttanut monin tavoin. Vuoden 2022 arvointikertomuksessa lautakunta totesi nuorten palveluiden olevan hyvinvointialueuudistuksen suhteen rajapinnassa palveluiden jakautuessa sekä kunnalle että hyvinvointialueelle. Tähän rajapintaan liittyvät ennakoitavat hankaluudet ovat osittain toteutuneet. Palvelujen saatavuus kuvautuu nyt heikentyneenä, nuorisotyön ja sote-palveluiden yhteensovittaminen ei ole sujunut saumattomasti, mikä vaikeuttaa nuorten siirtymistä palvelusta toiseen. Erityisesti lastensuojelun osalta huoli on kasvanut, lisäksi tietosuojakysymykset ovat monimutkaistaneet yhteistyötä ja vaikeuttaneet tiedon kulkua. Konsultaatiota rajapinnan yli on vaikea saada tai löytää yhteydenottokanavaa.

Onko suunniteltu toimenpiteitä hyvinvointialueen ja kaupungin välisen rajapinnan haasteiden ratkaisemiseksi nuorisotyössä? Miten parannetaan yhteistyötä ja palveluiden saatavuutta?

Ankkuritoiminta Pirkanmaan hyvinvointialueen (Pirha) kanssa on kohdannut haasteita etenemisessä. Pirha ja Sisä-Suomen poliisilaitos neuvottelivat sopimuksen ankkuritoiminnan järjestämisestä koko Pirkanmaan alueella. Sopimus allekirjoitettiin joulukuussa 2024. Hyvinvointialuesiirtymään liittyvät viiveet ovat hidastaneet hankkeen toteutumista. Kunnat ovat

joutuneet odottamaan ohjausta hyvinvointialueelta, mikä on aiheuttanut viivästyksiä ja epävarmuutta hankkeen etenemisessä.

VANUPO (Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma) on lakisääteinen, valtioneuvoston nelivuotiskausittain hyväksymä poikkihallinnollinen ohjelma, jonka tavoitteena on edistää nuorten kasvu- ja elinoloja. Ohjelman toteuttamisessa on mukana moniammatillinen työryhmä, joka pyrkii tukemaan nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Vaikka moniammatillinen työryhmä on tärkeä osa ohjelman toteutusta, se ei aina ole ollut riittävä ratkaisu kaikkien haasteiden voittamiseksi. Moniammatillisen yhteistyön haasteet liittyvät resurssointiin ja koordinointiin.

On tärkeää, että kunnille turvataan riittävät resurssit ja tuki, jotta ne voivat tehokkaasti edistää nuorten hyvinvointia ja ohjelman tavoitteita. Lisäksi jatkuva arviointi ja kehittäminen ovat välttämättömiä, jotta ohjelma voi vastata nuorten ajankohtaisiin tarpeisiin ja haasteisiin. Tämä on kuitenkin valtakunnallinen ongelma, kun nuorisotyö hakee tällä hetkellä suuntaa edellä mainitun hyvinvointialuesiirtymän vuoksi. Haasteita tuo myös nuorisolain päivittämisen tarpeet hyvinvointialuesiirtymän huomioimiseksi. Lain keskeiset tavoitteet ja määritelmät ovat vuoden 2017 tasolla ja ohjaavat edelleen nuorisotyön ja -politiikan kehittämistä.

Vuonna 2024 valmisteltiin ja 3.3.2025 Nokialla aloitti toimintansa Ohjaamo, joka on alle 30-vuotiaille suunnattu maksuton, matalan kynnyksen neuvontaa ja tukea antava paikka. Ohjaamon toiminta tukee nuorten hyvinvointia ja elämänhallintaa monin eri tavoin. Tämä on yksi parhaista syrjäytymistä ennaltaehkäisevistä toimista sekä keskeinen rajapintatyön kanava.

Harrasta Nokialla on Nokian kaupungin hanke, joka on osa Harrastamisen Suomen mallia. Sen tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten hyvinvointia tarjoamalla heille mieluisia ja maksuttomia harrastusmahdollisuuksia koulupäivän yhteydessä. Hanke ei ole uusi asia, mutta jo vuonna 2023 tehdyn tutkimuksen mukaan sillä on ollut merkittäviä positiivisia vaikutuksia nuoriin. Harrastukset lisäävät lasten yhdenvertaisuutta ja parantavat koulun arkea. On tärkeää, että Nokian kaupunki on aktiivisesti panostanut harrastamisen mallin käyttöönottoon.

Poikkihallinnollisella tehtäväalueella valmistui hyvinvoinnin ja vapaa-ajan tulosalueen johdolla lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2024-2026 sekä ehkäisevän päihde- ja mielenterveyshuollon suunnitelma. Nämä ovat keskeisiä ohjaavia dokumentteja, johon on koottu myös monia hyvinvointialueen rajapintaan asettuvia toimia. Kuntien seudullinen yhteistyö on vahvistunut hyte-johtamisen verkoston myötä. Seutuyhteistyö on tärkeää myös siksi, että Pirhan integraatitulosaluetta supistetaan ja Pirhan ohjaus kunnille vähenee.

Kirjastopalvelut

Syksyllä 2024 järjestettiin ensimmäiset kirjastoillat, joissa kuntalaisia osallistettiin kirjastopalveluiden kehittämiseen. Vuonna 2024 kirjastopedagogi vahvisti aikuispedagogiikan osaamista ja sen kehittäminen toi uudenlaisia toimintamalleja.

Vuonna 2025 pitäisi valmistua kirjastopalveluiden kehittämissuunnitelma, jonka avulla tulevien vuosien investointitarpeita pitäisi ennakoita tavoitteina kustannustehokkaat, saavutettavat ja laadukkaat kirjastopalvelut kaupunkilaisille.

Kaupunginvaltuustossa hyväksyttiin kesäkuussa 2024 vaihtoehto, jossa kirjastopalveluiden tuottaminen toteutuu vuoden 2026 alusta alkaen kehittyvän ja supistuvan palveluverkon mukaisesti. Uutta kirjastoautoa ei hankita. Nykyistä kirjastoautoa käytetään enintään vuoden 2026 loppuun asti, jos sille ei tarvitse tehdä merkittäviä korjauksia.

Vuoden 2026 loppuun mennessä Linnavuoren kirjasto muuttuu kevyeksi omatoimikirjastopisteeksi Siuro-Linnavuoren alueelle. Nokialla kirjaston henkilöstömitoitus on edelleen hyvin alhainen (0,49 htv/1000 asukasta). Tämä on Pirkanmaan neljänneksi alhaisin lukema ja selkeästi suosituksen 0,8 alapuolella. Pääkirjastossa aamupäivät muutettiin omatoimiasiointiajoiksi. Asiakaspalvelupisteet vähenivät neljästä kolmeen henkilöstöresurssin mukaisesti.

Asiakaskäynnit pääkirjastossa (+ 23 803) ja kirjastoautossa (+ n. 3 500) olivat kasvussa edellisvuoteen verrattuna. Linnavuoren lähikirjastossa sen sijaan asiakaskäynnit vähenivät (2024: n. 7 000, 2023: 10 722). Aineistolainojen määrä kasvoi 530 000:sta (2023) noin 544 220:een (2024).

Kulttuuripalvelut

Nokian kaupunki nimettiin Pirhan toimesta Kaiku-kortin kokeilukunnaksi. Pirkan Opiston kurssien lisäksi Kaiku-korttia voi käyttää myös kulttuuripalveluihin. Kaiku-kortteja jaettiin syyskuusta alkaen 144 kappaletta ja kortteja käytettiin Nokialla 53 kertaa syksyn aikana. Kulttuuritori aloitti toimintansa ja siihen osallistuminen on kaikille avointa. Yhteiskehittäminen aloitettiin ja osallistuvalla budjetoinnilla toteutetaan vuonna 2025 Poutunpuiston elävöittäminen.

Talousarvio ylittyy, koska ateria- ja siivouspalveluiden järjestämät Kerholan vahtimestaripalvelut lopetettiin syyskuun alusta alkaen ja siitä lähtien tarpeelliset resurssit ovat puuttuneet. Kulttuuripalveluiden ostot ylittävät, koska Operaatio Pirkanmaalta ei saatu vuonna 2023 ROI-takuun mukaista kulttuuriohjelmaa Nokialle, jolloin nämä siirtyivät vuodelle 2024 (näkyvyytösumassa menoina 16 000 € ja laskutettuna Tampereelta, tuloina 16 000 €).

Tilapalvelut irtisanoi museokokoelmien säilytystilan 1.1.2025 alkaen. Kokoelmien siirtämistä uusiin tiloihin ei kyetty ennakoimaan vuoden 2024 talousarviossa. Tämän kustannusarvio on tuhansia euroja. Kulttuuripalveluilla esiteltiin uusi tila syyskuussa. Esitetty lisättäväksi sivistyspalveluiden muutostalousarvioon 2024.

Tuottavuuden paraneminen on haasteellista, koska henkilöstöresurssit eivät ole lisääntyneet. Näin ollen kulttuuripalveluissa kehittäminen ja uuden luominen vaatii ensin vanhoista tuotannoista ja sisällöistä luopumista.

Lasten ja nuorten osallistuminen kulttuuri- ja taidetoimintaan päiväkotien ja koulujen arjessa Kulttuuripolun ohjelmien kautta on ollut yksi toimialueen onnistumisista. Kulttuuripolun tarjonta supistuu tulevaisuudessa inflaation vuoksi, koska varhaiskasvatus ja perusopetus eivät ole lisäämässä maksuosuuttaan kulttuuripalveluille vuonna 2025. Kulttuuripolun saavutettavuus on heikkenemässä niille yksiköille, joiden osallistuminen edellyttää kuljetuksia kohteisiin.

Kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä jatkossa

Lakisääteinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävä eli HYTE-työ on kaupungin kaikkien toimialojen yhteinen tehtävä. Se vaatii perusteellista ja huolellista koordinoitua hyvinvointiohjelmassa määriteltyjen toimenpiteiden sekä hyvinvointitilinpäätöksissä listattujen toimenpiteiden toteuttamiseksi. HYTE-työn koordinaatio on edelleen sangen uusi tehtävä ja onnistuminen tässä työssä riippuu merkittävästi hyvinvoinnin ja vapaa-ajan palveluiden tulosalueen henkilöstön panoksesta.

HYTE-työtä on arvioitu vuodesta 2023 alkaen HYTE-kertoimella, jota maksetaan kunnille niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Nokialle tätä valtionavustusta on saatu vuonna 2023 kaikkiaan 748 200 euroa ja viime vuonna 790 700 euroa. Kuntien HYTE -kertoimia vertailtaessa Nokian sijoitus Pirkanmaalla nousi viidennestä sijasta kolmanteen. Koko Suomen tasolla Nokia on nyt jaetulla 5. sijalla. Tässä on parannusta kolmen sijan verran.

Tilinpäätöksessä 2024 on todettu olennaiseksi arvioida nyt tämän palvelualueen edellytyksiä vastata HYTE-työn kehittämiseen. Tulosalueen perustoimintoihin käytettävissä olevat resurssit ovat kuitenkin jääneet selkeästi jälkeen toiminnan volyymin kehittymisestä asukasluvunkin kasvun myötä. Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan tulosalueen toiminnan ja palveluiden volyymit ovat kasvaneet vuosittain erilaisilla mittareilla arvioituna: viime vuodesta 5,5 % ja päättyvällä valtuustokaudella 93,7 %. Tulosalueelle on tullut neljä uutta vakanssia siirtyvien tehtäväalueiden toisilta palvelualueilta, AGCO Power Arenan käyttöönoton sekä kulttuuritilojen hallinnointivastuun myötä.

Perustoiminnan resurssit eivät ole seuranneet tätä kasvua ja kuten jo edellä todettu, myös monien palveluiden osalta Nokia jää seutukunnallisesti tarkasteltuna heikompaan asemaan. Kirjasto-,

kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluiden kustannukset ovat 42-152 euroa/asukas matalammat verrattuna muihin ympäryskuntiin. Kansallisesti arvioituna nämä palvelut jäävät Nokialla 25 % matalimmin resursoitujen kuntien joukkoon.

Kaupungin viestinnän ja edelleen elinvoiman suhteen olennaista on huomata myös se, että tämän tulosalueen viestintä ja markkinointiyhteistyö Visit Nokian kanssa on koko kaupungin kannalta tärkeää: 30 % kaupungin verkkosivujenkäynneistä kohdentui tälle tulosalueelle.

Tavoite kaupungin laajan ja pitkän aikavälin olosuhteiden ja liikkumisen suunta-asiakirjan laadinnasta ei toteutunut edellä mainitun volyymikuormitukseen liittyvän resurssivajeen vuoksi. Samanaikaisesti Nokialla on laadittu strategista yleiskaavaa - liikunnan olosuhteet ovat keskeinen osa tätä kokonaisuutta. Palloiluhalli rakentui reaktiivisesti ja vauhdilla, uimahallia on suunniteltu ja ennakoitu pitkäjänteisemmin. Nokialla on lukuisia kehitystarpeita liikunnan olosuhteissa niin lähivuosina kuin pitkällä aikavälillä: näitä toteutetaan myös kouluilla, luontokohteissa, osana liikkumista ja niin edelleen. Kokonaisuuden hahmottaminen ja poikkihallinnollinen ennakointi on tässäkin tärkeää. Hankkeet ovat erikokoisia ja -hintoisia, kuntatalouden muutokset säätelevät aikataulutusta. Ilman riittävää suunnitelmallisuutta kokonaisuudesta on vaarassa tulla sirpaleinen ja epätarkoituksenmukainen. Edelleen hyvinvointilinjapäätöksessä 2024 nousee huoli aikuisikäisten nokialaisten liikkumattomuudesta. Myös tämän pohjalta liikunnan suunta-asiakirjan laatiminen on perusteltu.

Miten tämän strategisen tavoitteen jääminen vaille huomiota aiotaan ratkaista tulevaisuudessa?

Riittävän resursoinnin rinnalla huomiota tulee kiinnittää myös HYTE-työn johtamiseen koko kaupunginorganisaation tasolla. Valtuusto päätti loppuvuodesta lakkauttaa hyvinvointi- ja vapaa-aikajaoston. Nämä asiat käsitellään jatkossa sivistyslautakunnassa osana koko palvelualueen muuta mittavaa kokonaisuutta. Valtuustotason keskustelu jäi 2024 jaostoratkaisusta kaikkiaan päätöksen merkittävyyteen nähden vähäiseksi. Myös monet kuntavaaliehdokkaat ja seuraavalle kaudelle valitut ovat kampanjoineet Nokiallakin HYTE-työhön pohjautuvien tavoitteiden. Jaoston lakkauttamispäätös luo riskin myös kuntalaisvaikuttamisen kapeutumiselle. Lakkauttamispäätökseen kirjattiinkin yksimielinen toivomusponssi, jonka mukaan kaupunginhallitus seuraa hyvinvointi- ja vapaa-aikatyön toteutumista kaupungissa ja ryhtyy tarvittaviin toimiin hyvinvointityön kehittämiseksi.

Miten toivomusponssen mukaista hyvinvointi- ja vapaa-aikatyön toteutumista aiotaan konkreettisesti seurata. Millaisilla mittareilla ja millä aikataululla sitä seurataan työn strategisen ohjauksen näkökulmasta?

4.2.2 Kaupunkikehityspalvelut

Tarkastuslautakunnan näkökulmasta kaupunkikehityksen palvelualueella saavutettiin hyvin kaupunginvaltuuston asettamia talouden ja toiminnan kokonaistavoitteita. Vuonna 2024 Nokian väkiluku kasvoi edelleen, mutta maltillisemmin kuin muutamana edellisenä kasvuvuotena (1,5 %). Luonnollinen väestönkasvu oli valitettavasti negatiivinen, joten väestönkasvu koostui muuttovoitosta. Väestönkasvu syntyi suurimmaksi osaksi kuntien välisestä muuttoliikkeestä ja pieneltä osin maahanmuutosta. Nokialla oli tarkasteluvuoden lopussa 36 171 asukasta.

Tarkastuslautakunta on tarkasteluvuonna kiinnittänyt huomiota kaupungin kilpailutuksiin. Selvitysten mukaan kilpailutuksista johtuneita riita-asioita ei ole ollut markkinatuomioistuimen käsittelyssä. Kilpailutusten ja sopimusten selkeys ja yksiselitteisyys ovat avainasemassa tulkintaeroista syntyvien riitatilanteiden välttämiseksi. Tässä suhteessa kaupunki onnistui siis tarkasteluvuonna hyvin. Hyvänä voidaan pitää myös sitä, että hankintaohjeet sisältävät vastuullisuuteen, ympäristöön ja kaupungin strategiaan tavoitteisiin liittyviä vaatimuksia.

Palvelualueen strateginen tavoite esteettömyyselvityksestä ei ole toteutunut, perusteeksi tälle on esitetty infrapalveluiden henkilöstövaje. Valtuuston käsitellessä elinympäristöohjelman vuoden 2024 raporttia tuli esiin, että Nokialla esteettömiksi kuvatuissa kohteissa on esteettömyydessä kuitenkin merkittäviä puutteita. Kaupungilla on lähivuosina käsillä monia erikokoisia rakennushankkeita katujen saneerauksista kouluihin ja uimahalliin, joiden onnistumiselle myös esteettömyys on konkreettisestikin kynnyskysymys.

Miten infrapalvelut voisivat erilaisissa suunnittelu- ja korjauskohteissa hyödyntää jo nyt kaupungin organisaation osaamista esteettömyyskysymysten huomioimiseksi? Osaamista löytyy esimerkiksi hyvinvointi- ja vapaa-aikapalveluista, vammais- ja vanhusneuvostoilta sekä nokialaisilta kolmannen sektorin toimijoilta.

Merkittävin asiakokonaisuus tulosalueella on tarkasteluvuonna ollut strategisen yleiskaavaehdotuksen 2040 valmistelu. Kaavaehdotus on ollut kaupunkilaisten nähtävillä ja kommentoitavana loppuvuodesta. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan valmisteilla olleessa strategisessa yleiskaavassa vastataan hyvin kaupunkistrategian strategiseen painopisteeseen "kasvua tukeva kaupunkirakenne". Sen sijaan kaupunkistrategian nokialaisten hyvinvointia sekä Nokian ekologisuutta koskevat strategiset tavoitteet ovat vaarassa jäädä nyt elinvoimaan ja elinkeinoelämään liittyvien tavoitteiden varjoon. On sinänsä ymmärrettävää, että yleiskaavan kaltaisten laajojen kokonaisuuksien yhteydessä voi syntyä ristivetoa erilaisten tavoitteiden välille. Päättäjien näkökulmasta on tavoiteltava strategisten tavoitteiden tasapainoista toteutumista ja huolehdittava strategisten tavoitteiden jatkuvuudesta yli vaalikausien. Kaupungissa päätettyihin strategisten tavoitteisiin on päättäjän suhtauduttava tasapuolisesti ja vakavasti omista poliittisista painotuksistaan huolimatta.

Miten kaupunki huomioi uuden valtuustokauden alkaessa päättäjien perehdytyksen kaupungin strategiaan tavoitteisiin, prosesseihin sekä mittareihin? Entä millaisia työkaluja voitaisiin käyttää tavoitteiden saavuttamisen tasapainottamiseksi, jos tavoitteiden välillä ilmenee ristivetoa päätöksenteossa?

Merkittävä kaupunkikehityksen tulosalueella käsitelty kokonaisuus oli myös asuntojakauman ja asuntokokojen ohjausperiaatteet, jotka sisällytetään asemakaavoihin ja tontinluovutuksiin. Ohjausperiaatteilla edistetään monipuolisempaa asuntojakaamaa ja monipuolisempia asuntokokoja. Nokialla esimerkiksi yksiöiden osuus valmistuneista kerrostaloasunnoista on ollut merkittävän iso.

Osallistava budjetointi toteutettiin tarkasteluvuonna Nokialla toista kertaa ja kaupunkilaiset saivat esittää ehdotuksia erilaisista ideoista. Osallistavaan budjetointiin oli varattu 50 000 euron määräraha. Ehdotuksista raati valitsi finaaliin muutaman ehdotuksen ja toteutettavaksi tulivat kirsikkapuisto sekä esteetön laavu. Osallistavaa budjetointia voidaan pitää hyvänä keinona lisätä osallisuutta ja lähidemokratiaa. Tarkastuslautakunta näkee tärkeänä, että osallistavaa budjetointia edelleen jatkettaisiin ja se otettaisiin vakiintuneeksi toimintakäytännöksi.

Elinkeino- ja työllisyyspalvelut

Merkittävin uudistus tulosalueen ja koko kaupungin kannalta on ollut TE-uudistus 2024 eli työllisyyspalveluiden siirtyminen 1.1.2025 valtiolta kunnille. Uudistuksen tavoitteena on parantaa työnhakijoiden palveluja ja nopeuttaa työllistymistä. Uudistuksessa Nokian kaupunki sitoutui hankkimaan työllisyyspalvelut Tampereen työllisyysalueelta erillisellä palvelunhankintasopimuksella.

Kaupungin työttömyysluvut ovat jatkaneet kasvuaan, millä on vaikutusta tulevien vuosien talouden hallinnalle. Taloudellisia vaikutuksia aiheutuu sekä verotulojen menetyksistä ja Kelalle maksettavista sakkomaksuista työttömyyden pidentyessä yli sadan päivän. Vuoden 2024 lopussa

Nokiolla oli 1997 työtöntä työnhakijaa (11,5 % työvoimasta), joista nuoria, alle 25-vuotiaita 277. Nuorten, alle 25-vuotiaiden työttömyydessä on ollut selkeää kasvua, sillä vuotta aiemmin heitä oli Nokiolla työttöminä työnhakijoina 201 henkilöä. On tärkeää, että nuorisotyöttömyyden vähentämiseen tulee olla keinoja. Ylipäättään työttömyyden vähentämisessä katse tulee olla vaikuttavissa elinkeinopoliittisissa toimissa.

Tarkastuslautakunta näkee tärkeäksi, että palvelusopimuksen sisältöä ja työllisyystoiminnan toteutumista arvioidaan säännöllisesti, jotta palveluiden laatu- ja kustannustaso pysyisi sovitulla tasolla. Työllisyyspalveluiden saatavuutta ja toimivuutta tulee seurata aktiivisesti ja mahdollisiin poikkeamiin tulee puuttua. Edelleen välityömarkkinoiden toimintaedellytykset Nokiolla TE-uudistuksen jälkeen tulee varmistaa ja turvata. Esimerkiksi Väliaseman toiminnan ja palkkatukityöjakson aikana tuotetut positiiviset ratkaisut asiakkaiden tilanteeseen ja tavoitteisiin (muun muassa koulutus, kuntoutus, työllistyminen, muu palvelutarpeen mukainen palvelu) ovat asiakkaan näkökulmasta tavoiteltavia ja tärkeitä.

Merkittävänä asiana tarkastuslautakunta pitää myös nokialaisten nuorten kesätyöllistämisen tukemista 50 000 euron määrärahalla. Päätös on linjassa kaupungin strategisten tavoitteiden kanssa. Tuen avulla edistetään myös yrittäjyyskasvatusta mahdollistamalla tuen myöntäminen yrittäjänä tai kesäyrittäjänä toimivalle nuorelle. Kaupunkikehityslautakunta päätti nimetä elinkeino- ja työllisyyspalveluiden kotoutumistyön koordinaattorin toimimaan Nokian kaupungin yhdyshenkilönä kuntapaikalle ohjaamisen prosessissa. Päätöstä voidaan pitää hyvänä maahanmuuttajien kotoutumisen paremman ja vaikuttavamman organisoinnin kannalta.

Elinkeinoitoimen osalta Nokian vetovoimaisuus on edelleen hyvällä tasolla ja yritykset sijoittuvat edelleen Nokialle (tonttien luovutuspäätöksiä 7 kpl). Esimerkiksi Kolmenkulmassa teollisuustonttien kysyntä on ollut merkittävää.

Joukkoliikenne

Joukkoliikenteen osalta palvelualueella käynnistettiin palveluliikenteen pilotti. Pilotti tukee kaupunkistrategiaa, jonka yhtenä kärkihankkeena on liikenneyhteyksien ja liikkumisen kehittäminen. Pilotti on tärkeä, sillä se toteuttaa myös vuoden 2024 talousarvioon nostettua painopistettä sisäisen joukkoliikenteen kehittämisestä.

Tarkasteluvuonna jatkettiin matkakeskuksen alueen suunnittelua eri toimenpitein, johon liittyy myös uuden alikulun rakentaminen ja liityntäpysäköinnit. Matkakeskuksen edistämistä voidaan pitää erittäin tärkeänä sujuvamman joukkoliikenteen, kevyen liikenteen ja kaupunkikuvan kannalta. Joukkoliikenteen käyttö on kasvussa ja tarkasteluvuosi olikin ensimmäinen koronavuosien jälkeen, kun bussiliikenteessä ylitettiin vuoden 2019 matkamäärät kasvun ollessa 7 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Maankäyttö ja kaavoitus

Kaupunki vei tarkasteluvuonna eteenpäin useita tärkeitä kaavoitushankkeita, kaavamuutoksia ja näiden lisäksi lukuisia tonttien luovutuksia. Tarkasteluvuonna esimerkiksi Asemanseudun kehittäminen käynnistyi sekä Kartanonrannan ja Edenin kaavat saivat lainvoiman. Nämä ovat toteuttaneet strategisesti tärkeää rantojen Nokia-hanketta. Myös tarkasteluvuonna päätetty Kuusiston-Lehtiniemen kaavoituksen käynnistämissopimus on ollut tältä osin tärkeä.

Infrapalvelut

Vuoden aikana kaupunkikehityksen tulosalueella laadittiin useita eri katusuunnitelmia, joilla on parannettu liikenteen sujuvuutta, lisätty kevyen liikenteen väyliä ja samalla parannettu liikenneturvallisuutta. Liikenneturvallisuutta parantaviin toimenpiteisiin on hyvä kiinnittää

aiempaakin enemmän huomiota. Yhteenvetona tarkastuslautakunta toteaa, että kaupunkikehityksen tulosalueella on jatkossakin tärkeää panostaa laadukkaaseen johtamiseen ja lähiesihenkilötyöhön. Myös asiakaslähtöisyys, asiakasymmärrys, osallistaminen ja toimivat digitaaliset palvelupolut ovat tärkeitä. Tärkeää on myös hyödyntää uusia teknologioita kuten tekoälyä ja suunnata älykkääseen kestäväan kaupunkikehitykseen ja edelleen hiilipäästöjen vähentämiseen. Tämä edellyttää myös kaupunkitasoisen kestävyysraportoinnin kehittämistä, jossa otetaan läpileikkaavasti huomioon ekologisen kestävyuden ohella myös sosiaalinen kestävyys ja kestävä hallinto.

Ympäristötyö sekä luonto ja virkistys osana kaavoitusta

Vuoden 2024 yhtenä painopistealueena lautakunnalla on ollut tarkastella ympäristötyötä sekä luontoa ja virkistystä osana kaavoitusta. Jälkimmäistä on osittain käsitelty jo edellä liikkumisen olosuhteiden suunta-asiakirjan ja strategisen yleiskaavan osalta. Asiakokonaisuus on laaja ja se sisältää sekä paikallisia että laajempia jopa globaaleja huomion arvoisia kohteita. Kunnan tekemä ympäristötyö ei ole erillinen kokonaisuus, vaan se kytkeytyy päätöksenteossa ainakin maankäyttöön, liikenteeseen, rakentamiseen, henkilöstöpolitiikkaan ja koulutukseen. Paikallispäättäjät pystyvät tehokkaimmin vaikuttamaan nimenomaan paikallisiin ympäristöasioihin esimerkiksi suojelukohteista, viheralueista, retkeilykohteista, vesistöasioista, vieraslajien torjumisesta, paikallisen luonnon monimuotoisuudesta ja kaupungin energiatehokkuudesta keskusteltaessa.

Laajemmat ympäristönsuojelulliset kysymykset, erityisesti ilmastoasiat, ovat korostuneet valtakunnallisessa poliittisessa keskustelussa viime vuosina. Keskustelu ilmastomuutoksesta on valitettavasti myös saanut puolin ja toisin jyrkkiä ja kärjistyneitä sävyjä. On totta, että Nokian kokoisen kaupungin tekemien toimien suorat vaikutukset globaaliin ilmastoon ovat vähäisiä. Ne ovat kuitenkin osa suurempaa kokonaisuutta. Siksi ilmastoasioihin innolla paneutuvan on syytä asettaa kaupungin ilmastotavoitteet ja saavutukset oikeaan mittakaavaan. Mutta samalla ilmastotoimiin kriittisesti suhtautuvan on syytä ymmärtää ilmastotavoitteisiin liittyvän myös arvokkaita kaupungin imagolle syntyviä hyötyjä ja huomata, että ilmaston nimissä tehdyt toimet voivat parantaa ympäristöä paikallisesti ja edistää asukkaiden viihtyvyyttä, hyvinvointia ja osallisuutta sekä olla myös taloudellisesti merkittäviä. Esimerkkinä tästä olkoon kiertotalouteen panostavat yritysinvestoinnit ECO3 -alueella Kolmenkulmassa. Energiatehokkuuden osalta Nokian kaupunki on ollut mukana energiatehokkuussopimus (KETS) -järjestelmässä vuodesta 2008 alkaen. Tavoitteena on säästää 7,5 prosenttia energiaa vuosina 2017-2025. Vuodelle 2025 tähännyt tavoite onkin jo Nokialla toteutunut hienosti etuajassa.

Nokia on vuonna 2019 liittynyt hiilineutraalien kuntien Hinku -verkostoon. Kaupungin tavoitteena on hiilineutraalius vuoteen 2030 mennessä. Tämän tavoitteen toteutuminen edellyttää kaupungilta kasvihuonepäästöjen vähentämistä 80 % vuoden 2007 tasoon verrattuna. Ohjaavana dokumenttina tässä työssä toimii Nokian kaupungin ilmastotiekartta 2022-2030 ja tavoitteiden toteutumista voi seurata kaupungin julkaisemista ilmastoraporteista.

Vuoden 2024 ilmastoraportin mukaan 80 % päästövähennystavoitteesta ollaan jäämässä selvästi jälkeen. Nykyisellä päästövähennystahdilla kasvihuonekaasupäästöjen arvioidaan vähenevän Nokialla 58 % vuoteen 2030 mennessä. On hyvin kyseenalaista, onko asetettua tavoitetta mahdollista Nokialla saavuttaa.

Pitäkö kaupunki 80 % päästövähennystavoitetta vuoteen 2030 mennessä edelleen realistisena? Entä onko Nokialla arvioitu kaupungille koituvat hyödyt ja haitat, mikäli päästötavoitteisiin edelleen pyritään tai vaihtoehtoisesti ilmastotavoitteita muutetaan? Voisiko tämän vaikutusten arviointityön kautta löytyä myös uusia ilmastotoimia?

Vaikka päästövähennystavoitteesta ollaankin jäljessä, toteutettiin Nokialla vuonna 2024 monia merkittäviä ympäristötoimia. Nokian suurin yksittäinen päästölähde on liikenne. Matkakeskuksen rakentaminen, lähijunaliikenteen laajentamissuunnitelma sekä kaupungin kiinteistöjen yhteyteen rakennetut sähköautojen latauspisteet vastaavat osaltaan tähän haasteeseen. Syksyllä -23 käyttöön otettua työsuhteepolkupyöräetua on hyödyntänyt 142 työntekijää.

Huomionarvoisena negatiivisena kehityksenä Nokialla on mainittava metsämaan merkittävä väheneminen. Vuosina 2005-2021 metsien pinta-ala väheni 5,3 %, mikä on Pirkanmaan kunnista suurin lukema. Pirkanmaan keskiarvo oli 1,1 %. Nokian maantieteellinen erityispiirre on, että nykyisen kaupunkirakenteen kasvaessa laajeneminen voi suuntautua lähes yksinomaan metsäisille alueille.

Maankäytön tulosalueella toiminnallisena tavoitteena oli ilmastonmuutoksen huomioiminen kaavasuunnittelussa ja tätä on pilotoitu Harjuniityn seisakkeen asemakaavan valmistelutyössä. Samalla asetettiin tavoitteeksi selvittää, miten voidaan vahvistaa luonnon monimuotoisuutta sekä turvata alueen nykyiset luontoarvot ja niiden kytkeytyneisyys ympäröivään viherverkostoon. Tilinpäätöksessä 2024 todetaan, että ”luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen on kiinnitetty maankäytön suunnittelussa yhä enemmän huomiota, koska asialla on tärkeä merkitys kuntalaisille ja se on myös osa Nokian vetovoimaa, ja myös siksi, että lainsäädäntökin tähän velvoittaa yhä vahvemmin.” Tavoitteita ei ole tilinpäätöksessä konkretisoitu sanallisesti ja toiminnallisen tavoitteen tasolla näin keskeinen kaupunkistrateginen tavoite jää sivuosaan. Näitä olisikin tärkeä eritellä ja kuvata tarkemmin, jotta käytännön viranhaltijoiden työ olisi sujuvaa ja myös viranomaistoimintana tehty työ olisi huomioitu asianmukaisesti.

Elinympäristöohjelma hyväksyttiin vuonna 2022 ja keväällä päätöksentekoon tuli jo toinen vuotuinen raportti. Ohjelman yhteydet palvelu- ja tulosalueelle asetettuihin toiminnallisiin tavoitteisiin jäivät edelleen ohueksi. Raporteissa kuvataan tehtyjä toimenpiteitä mutta hyvin rajoitetusti niiden vaikuttavuutta tai tuloksellisuutta, eli selkeät mittarit puuttuvat, samoin toimenpiteiden tavoitetila ja aikataulutus.

Millaisia tavoitteita ja mittareita monimuotoisuuden säilyttämiseen tai strategiaan tavoitteisiin laajemminkin voisi nostaa Ilmastotiekartasta tai elinympäristöohjelmasta?

Pirkanmaan ELY-keskukselle tehtiin esitys luonnonsuojelualueiden perustamisesta Hakavuoreen, Nokianvirran muinaisuomaan ja Maatilanharjulle.

Nokian luonnon yhtenä erikoisuutena ovat jalot lehtipuut ja pähkinäpensaslehdot. Nokian rannat ovat Suomessa rauhoitetun kynäjalavan merkittävimpiä kasvupaikkoja. Lajin suojelemiseksi Halkoniemen alueelle Pyhäjärven rannalle istutettiin marraskuussa 2024 yli kaksikymmentä kynäjalavan taimia. Taimet oli kasvatettu alueella ennestään kasvavien jalavien siemenistä. Valitettavasti osa taimista tuhottiin ilkeäntaivasta repimällä ne istutuspaikastaan vain muutama päivä istutuksen jälkeen. Myös alueella kasvavia koivuja oli vahingoitettu leikkaamalla niistä tuohta. Kaupunki teki asiasta rikosilmoituksen luonnonsuojelurikoksena.

Ympäristönsuojeluyksikkö jatkoi vuonna 2024 normaalia lupa- ja valvontatyötä. Vesiensuojelutyössä keskityttiin edellisten vuosien tapaan virtavesiin - Kyyniojan kunnostusta jatkettiin, Laajanojan kunnostusta suunniteltiin samoin kuin Laajanojan kalatietä Nokianvirrasta. Lisäksi oltiin mukana ELY-keskuksen vetämässä LIFE-hankkeessa koskien Pinsiön-Matalusjoen raakkujen elinolojen parantamista.

Tarkastuslautakunta pani merkille, että Nokian ympäristötyössä ei ole juurikaan huomioitu valaistussuunnittelua ja hukkavalon torjuntaa. Valosaaste tai hukkavalon terminä tarkoittaa valaistusta, joka ei ole tarpeen viihtyisyyden tai turvallisuuden kannalta, suuntautuu tai heijastuu horisontin yläpuolelle tai on tarpeettoman voimakasta. Melun torjuntaa säädellään vahvasti,

mutta Suomessa ei kuitenkaan ole erityistä valosaasteeseen liittyvää lainsäädäntöä ja asiaa voidaankin pitää tavallaan unohdettuna ympäristöongelmana.

Valitettavasti ongelma on myös jatkuvasti pahentunut. Esimerkiksi energiatehokkaiden led-valojen voimakas yleistyminen on aiheuttanut sen, että valaistusta lisätään helposti tarpeettoman paljon. Näin samalla ulosmitataan ledien energiatehokkuuden mahdollistamia säästöjä. Suomessa on kuitenkin kaupunkeja, joissa valaistus- ja valosaastekysymyksiin on tartuttu positiivisena kaupunkikuvaa parantavana mahdollisuutena, esimerkkinä Oulu.

Tarkastuslautakunta kysyy, olisiko Nokialla syytä harkita valaistussuunnitteluun ja valosaasteen torjuntaan liittyvän ohjelman luomista?

Tarkastuslautakunta pitää positiivisena, että koronavuosina väliin jäänyt lapsille ja nuorille suunnattu ympäristökasvatusviikko toteutui syyskuussa 2024. Viikon monipuolista sisältöä kannattaa edelleen kehittää ja kenties hieman laajentaakin yleisemmin luonnontieteiden suuntaan.

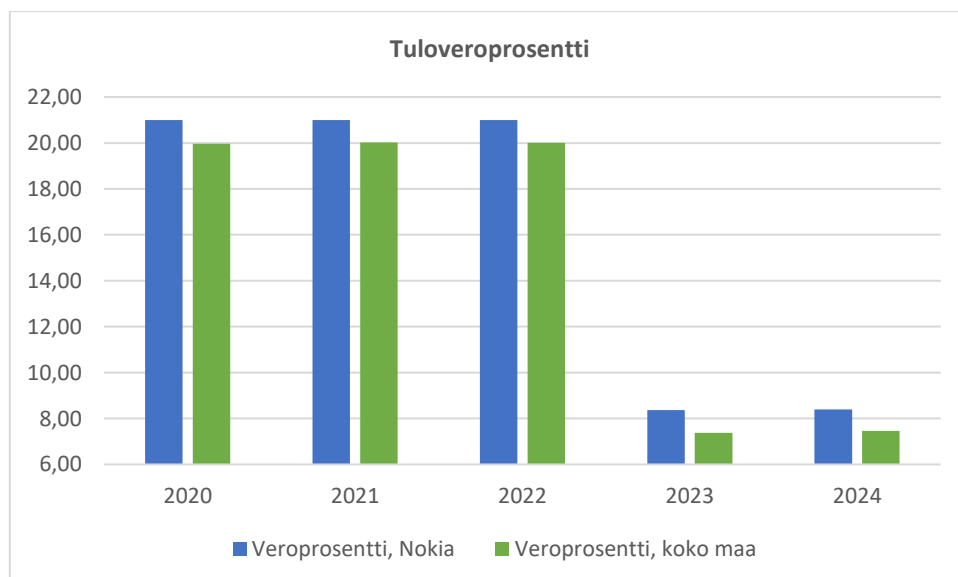
5 Kokonaistalouden arviointi

Kokonaistalouden arviointi on perustunut kuntatalouden keskeisten taloudellisuusmittareiden analyysiin ja vertailuun Suomen kuntiin nähden.

Arviointikertomuksessa tuodaan esiin joitakin keskeisiä tuloslaskelman, taseen ja rahoituslaskelman tunnuslukuja. Tunnuslukujen tulkinassa on käytetty lähteenä kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjetta kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta sekä ns. Kriisikuntakriteerejä.

5.1 Veroprosentit Nokialla ja koko maassa

Ennen varsinaisten tunnuslukujen esittämistä todetaan Nokian ja koko maan tuloveroprosenttien kehitys viideltä vuodelta (2020–2024).

Kaavio 1. Tuloveroprosentit Nokialla ja koko maassa 2020 - 2024

Kaaviosta 1 nähdään, että Nokian tuloveroprosentti on ollut 8,40 %:ia, ja on 0,94 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti (7,46 %). Kuntien vuoden 2023 tuloprosenttien määrittämiseen vaikutti hyvinvointialueiden perustaminen, jonka takia Nokian kaupunginvaltuusto päätti vuoden 2023 tuloveroprosentiksi vuoden 2022 tuloveroprosentti 21,00 vähennettynä 12,64 prosenttiyksiköllä. Laki verotusmenettelystä (91 b §)

edellytti, että tuloveroprosentti määritellään prosenttiyksikön kymmenesosan tarkkuudella vuoden 2024 alusta lukien, joten kaupunginvaltuusto päätti vuoden 2024 tuloveroprosentiksi 8,4. Kuntalain mukaisen arviointimenettelyn kriteerien mukaan veroprosentin tulisi olla alle 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotetun keskimääräisen tuloveroprosentin.

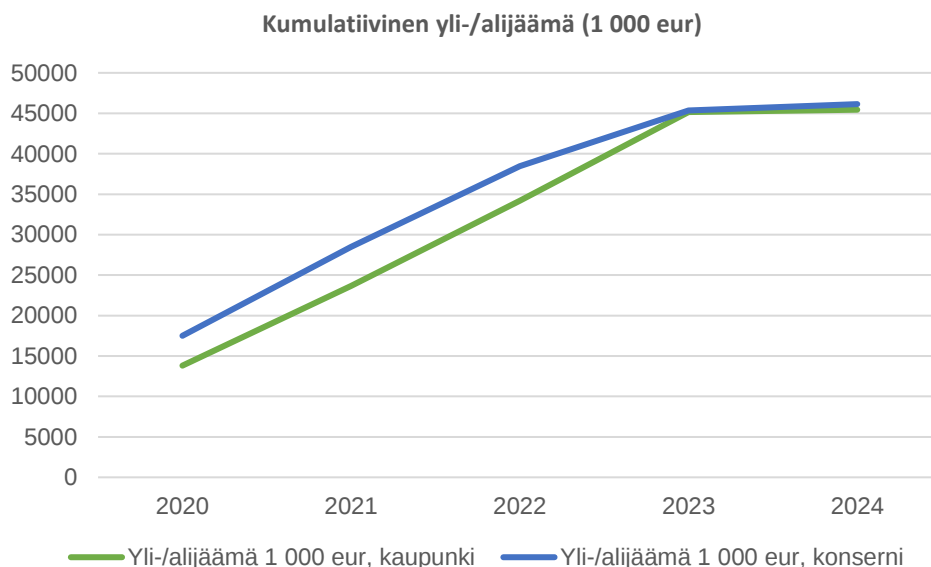
5.2 Tunnuslukuja

Kertynyt yli-/alijäämä, euroa/asukas

Asukaskohtainen tunnusluku lasketaan jakamalla kertynyt yli-/alijäämä tilinpäätösvoiton päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Tilikauden tulos oli vuoden 2023 tapaan plusmerkkinen eli 0,2 M€ (2024: 0,2M€ ja 2023: 10,9 M€). Tilinpäätössiirtojen jälkeen tilikauden ylijäämäksi muodostui 0,3 M€. Konsernin ylijäämä puolestaan oli tilinpäätöksessä 2024 0,8 M€.

Tilikauden ylijäämä (alijäämä) kirjataan taseeseen ylijäämäksi (alijäämäksi). Kaupungilla on nyt taseessaan kertynyttä ylijäämää 45,4 M€ ja konsernilla 46,1 M€. Konsernin asukaskohtainen kertynyt alijäämä on yksi kriisikuntakriteereistä ja sen tulisi olla alle 1 000 €/asukas. Nokian kaupunkikonsernilla on nyt ylijäämää asukasta kohden 1 275 €.

Kaavio 2. Kaupungin ja kaupunkikonsernin kumulatiivinen ylijäämä 2020-2024, euroa/asukas

Vuosikate prosenttia poistoista (konserni)

$$= 100 \cdot \text{vuosikate} / \text{poistot}$$

Vuosikate osoittaa tulo-rahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien käyttöomaisuuden poistojen suuruinen, kunnan tulo-rahoitus on riittävä. Mikäli vuosikate on alijäämäinen, on kunnan tulo-rahoitus heikko.

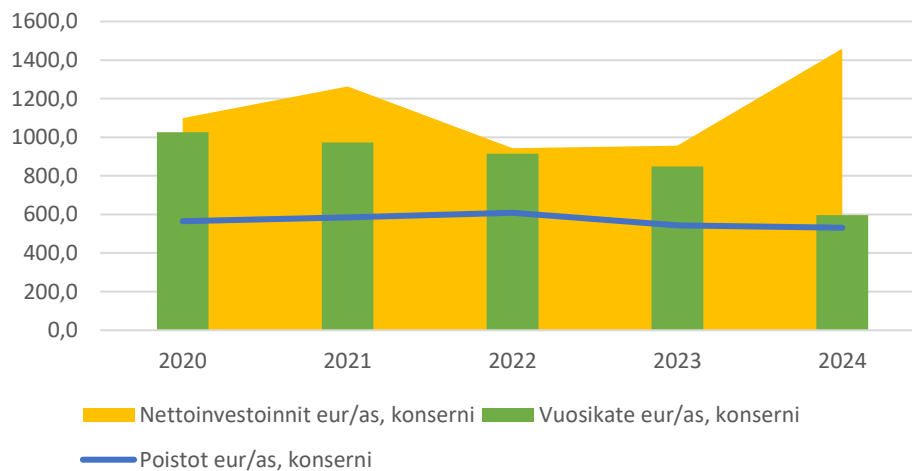
Kunnan tulo-rahoituksen oletetaan olevan riittävä, mikäli tunnusluvun arvo on 100 %. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, mikäli poistot vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin poistonalaisten investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenosta valtionosuudet, liittymismaksut ja muut rahoitusosuudet.

Nokian kaupunkikonsernin vuosikate heikkeni edellisvuodesta 8,7 M€ ollen 21,6 M€ (2024: 21,6 M€ ja 2023: 30,3 M€). Käyttöomaisuuspoistot toteutuivat edellisvuotta hieman pienempinä ollen 19,2 M€ (2024: 19,2 M€ ja 2023: 19,3 M€). Vuosikatteen ja poistojen suhde oli näin ollen 113 % (2024: 113 % ja 2023: 157 %) Arviointimenettelyn kriteerien mukaan kunnan konsernituloslaskelman

vuosikatteen ja poistojen suhde tulisi olla vähintään 80 prosenttia, eli tämäkään kriteeri ei anna nyt huolen aiheita.

Kaaviossa 3 on esitetty, miten kaupunkikonsernin vuosikate on kattanut poistot vuodesta 2020 lähtien. Vuonna 2024 vuosikate asukasta kohden oli 596 €, mikä kattoi poistot (poistot 531 €/asukas). Investointeihin käytettiin 1459 €/asukas.

Vuosikate, nettoinvestoinnit ja poistot eur/ as

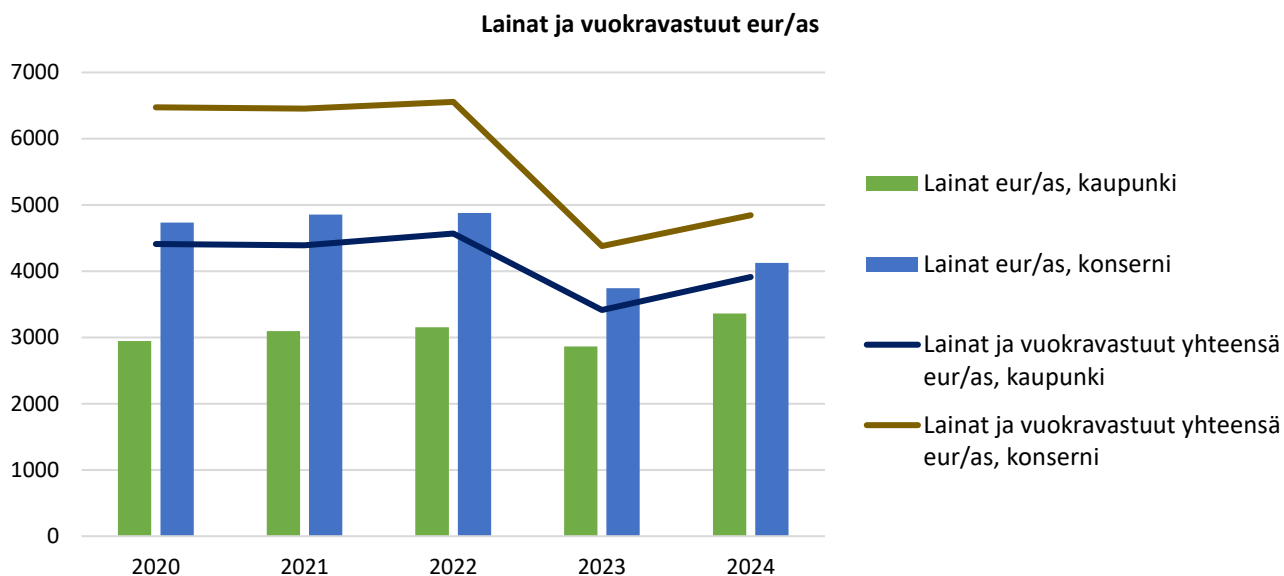

Kaavio 3. Vuosikate, nettoinvestoinnit ja poistot 2020-2024, euroa/asukas

Lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas

Asukaskohtainen tunnusluku lasketaan jakamalla lainojen ja vastuiden määrä tilinpäätösvoiton päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainoja ja vuokravastuita tulee tarkastella kokonaisuutena, koska vuokravastuu on maksettava ajan kuluessa siinä missä lainakin. Kaaviosta 4 nähdään, että kaupunkikonsernin lainat ja vuokravastuut kasvoivat hieman edellisvuodesta ollen 4 843 €/as. (2024: 4 843 €/as ja 2023: 4 380 €/as). Koko maassa konsernin lainojen ja vuokravastuiden asukaskohtainen määrä oli vuonna 2023 keskimäärin 8 067 €/as. Vuoden 2024 osalta koko maan tietoa ei ole vielä saatavilla. Arviointimenettelyn kriteerien mukaan asukasta kohden lasketun konsernin lainojen ja vuokravastuiden määrän tulisi olla alle 50 prosenttia korkeampi kuin kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän. Tämäkin arviointimenettelyn kriteeri on kunnossa.

Kaavio 4. Lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas. Tunnusluku Nokian kaupungista vuosilta 2020-2024.

Lainanhoitokate (konserni)

$$= (\text{vuosikate} + \text{korkokulut}) / (\text{korkokulut} + \text{lainanlyhennykset})$$

Lainanhoitokate kertoo tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään kassavaroja. Kuntalain mukaan konsernitilinpäätöksen laskennallisen lainanhoitokatteen tulisi olla vähintään 0,8. Nokian kaupunkikonsernissa tunnusluku pysyi yli 1:ssä ollen 1,1 (2024: 1,1 ja 2023: 1,7).

Lähteitä

Nokian kaupungin tilinpäätös 2024

Nokian kaupungin henkilöstöraportti 2024

Nokian elinympäristöohjelma 2022

Kuntaliitto ja Valtiokonttori: <https://www.kuntaliitto.fi/tiedotteet/2025/kuntatalouden-tila-heikkeni-kuntien-omat-sopeutustoimet-vahvistivat-taloutta-vuonna>

Jyri Manninen (2018) Kansalaisopiston aikuisopiskelijat luokkakuvassa. Kansalaisopiston merkitys kuntalaisille ja kunnalle. Kansalaisopistojen liiton KEHO 2.0 ja KEHO 2.2.-kehittämishankkeet. Grano Oy, Helsinki.

Nokian kaupungin monimuotoisuusohjelma <https://www.nokiankaupunki.fi/wp-content/uploads/2020/12/Nokian-monimuotoisuusohjelma-2019-2025.pdf>

Ilmastotyö ja energiatehokkuus Nokialla, sivulta löytyvät edelleen linkit muun muassa ilmastotiekarttaan ja ilmastoraportteihin <https://www.nokiankaupunki.fi/kaupunki-ja-hallinto/strategia-ja-hankkeet/hiilineutraali-nokia-2030/>

Artikkeli valosaasteen lisääntymisestä Suomessa <https://yle.fi/a/74-20128635>

Tietoa kaupunkivalaistuksen kehittämisestä Oulussa <https://www.munoulu.fi/kaupunki/hyvin-suunniteltu-valaistus-tekee-kaupungista-viihtyisamman-ja-vetovoimaisemman/>

Allekirjoitukset

Nokialla, 29. huhtikuuta 2025

Nokian kaupungin tarkastuslautakunta

Anne Nyman
puheenjohtaja

Niina Melkko
varapuheenjohtaja

Aki Karjalainen

Elina Kivimäki

Juha-Pekka Mannila

Marko Olander

Sari Roivas